

ส่องกล้องมองทาง...

การท่องเที่ยวไทย

บทนำ

ปริญ ลักษิตานนท์*

ถ้า

จะว่ากันตามจริงในฐานะคนไทยคนหนึ่งแล้ว ฐานเศรษฐกิจไทยนั้นนับว่าเติบโตช้า แต่วามั่นคง ที่ภาษาฝรั่งกล่าวว่า "SLOW BUT SURE" เป็นเศรษฐกิจที่มั่นคงประเทศหนึ่งในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาด้วยกัน พื้นเพจากระบบเศรษฐกิจอุตสาหกรรมเกษตรอย่างแท้จริงเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัย ตามความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการสู่ระบบเศรษฐกิจที่สลับซับซ้อนยุ่งเหยิงหลายแง่หลายระบบตามหลักเศรษฐกิจยุคนี้ อย่างไรก็ตามประเทศไทยก็ได้ถอยหลังเข้าคลองกลับเดินรุดหน้าไปด้วยความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการในบางสาขา

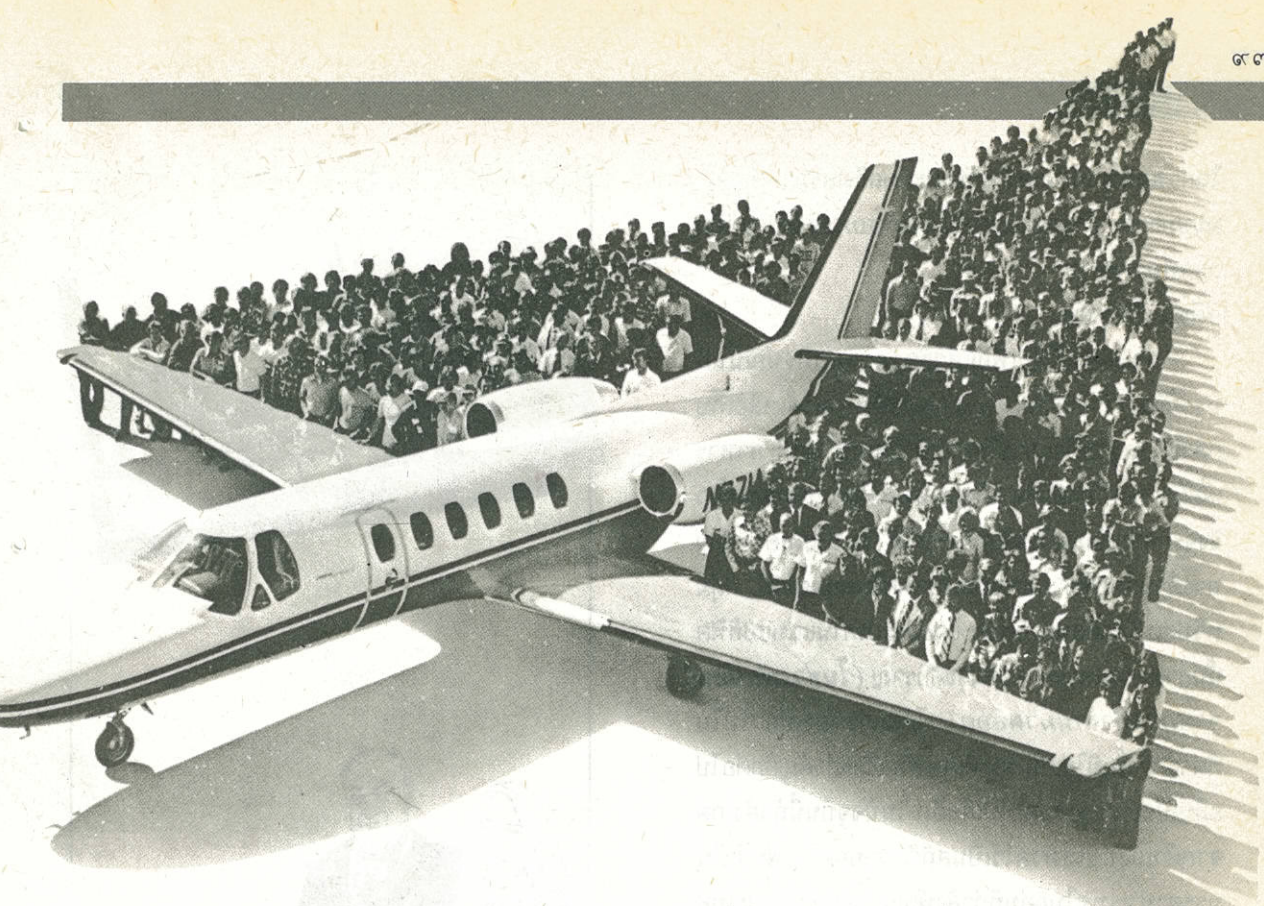
ทั้งมีทรัพยากรธรรมชาติอันน่าประการ ทั้งุดใช้ประโยชน์ได้นานปี ไม่เหมือนทรัพยากรธรรมชาติเฉพาะอย่าง เช่น น้ำมันดิบ ซึ่งประเทศในกลุ่มโอเพ็คนั้นมียากมหาศาลเพียงชนิดเดียว นอกเหนือจากที่กล่าวนี้แล้วประเทศไทยยังเป็นประเทศที่ผลิตสินค้าประเภทอาหารส่งออกได้มากที่สุดในทวีปเอเชีย และครองอันดับที่ 5

ของโลกสำหรับสินค้าประเภทอาหารส่งออก

ฐานเศรษฐกิจหลักของประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2513 นั้น เป็นประเภทพืชไร่ แต่ในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไป กระจัดกระจายไปในรูปผลผลิตทางการเกษตรอย่างอื่น คือ ยางพารา เนื้อสัตว์ ไม่แปรรูป การประมง เหมืองแร่ และการอุตสาหกรรม

แต่แล้วอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยซึ่งเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 เป็นต้นมาได้เป็นตัวทำรายได้ส่งออกหลักให้กับประเทศไทย กล่าวคือนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ เดินทางเข้ามาเที่ยวในดินแดนไทยมากกว่าที่เคยปรากฏมาก่อน (ในปี พ.ศ. 2530 จำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีถึง 3.48 ล้านคน) แถมยังพักอยู่นานเกินความคาดหมาย ย่อมแสดงว่านักท่องเที่ยวเหล่านี้จะต้องใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเปรียบเสมือนเงาตามตัวและย่อมหมายถึงการนำรายได้เข้าสู่ประเทศเพิ่มเติมตราต่างประเทศมากขึ้นนั่นเอง

* อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

การเฟื่องและฟู...อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

แล้ว ๆ มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503 การท่องเที่ยวระดับนานาชาติได้เปลี่ยนโฉมหน้ากลายเป็นตัวทำรายได้ติดอันดับหนึ่งของตลาดโลก แข่งหน้าสินค้าประเภทแป้งสาลี อุปกรณ์เครื่องจักร รถยนต์ ฯลฯ ด้วยเหตุผลดังกล่าว...อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวซึ่งเป็นธุรกิจที่สรรหาและจัดสรรความประสงค์และความต้องการของบรรดานักท่องเที่ยว...ได้บรรลุถึงบทบาทที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อเศรษฐกิจโลก ข้อเท็จจริงนี้กล่าวเป็นนัย ๆ ว่า สำหรับบางประเทศอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นแหล่งสำคัญ สำคัญสำหรับการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ตัวอย่าง ประเทศสหราชอาณาจักร ประเทศออสเตรเลีย ประเทศแม็กซิโก ประเทศอิตาลี ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ประเทศสเปน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทย

ความสำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเริ่มฉายแสงถึงความสำคัญโดยจากท้องถื่นการสหประชาชาติ

ได้เป็นผู้จัดการประชุมระดับนานาชาติ โดยให้หัวข้อว่า "การท่องเที่ยวและการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนานาชาติ" ที่กรุงโรม (สิงหาคม-กันยายน พ.ศ. 2507) เกินทศวรรษ ในการประชุมครั้งกระนั้นมิได้มีผู้เข้าร่วมประชุมถึง 600 คน จาก 84 ประเทศ เพื่อถกเถียงตีความของการท่องเที่ยวและการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนานาชาติ ในฐานะที่เป็นองค์ประกอบสำคัญทางฐานเศรษฐกิจและฐานสังคมในส่วนต่างๆ ของโลก

ความจริงมีอยู่ว่า การท่องเที่ยวขึ้นเชื่อมความสัมพันธ์ไมตรีต่อกัน พันผั่วอุปสรรคไม่ว่าจะเป็นการเมือง ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี และสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งคือเศรษฐกิจอันเป็นฐานสำคัญของมวลมนุษย์ของทุกประเทศ เป็นปากท้องสำคัญเพื่อความอยู่รอดก็ได้ อีกทั้งลดความแตกต่างอันเกิดจากความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละประเทศอีกด้วย เชื่อหรือไม่ว่าก็ต้องกล่าวว่ามิใช่อำนาจทางทหารและแสนยานุภาพทางอาวุธที่สามารถมีผลสะท้อนกลับที่ฉฉฉจริง

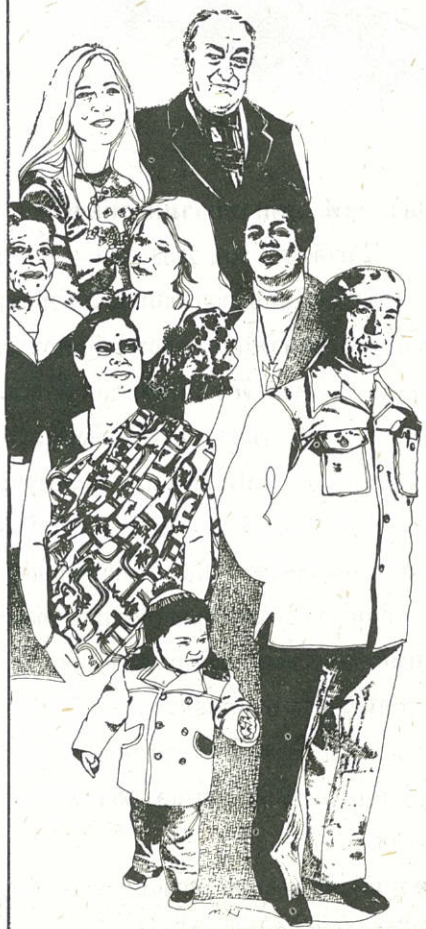
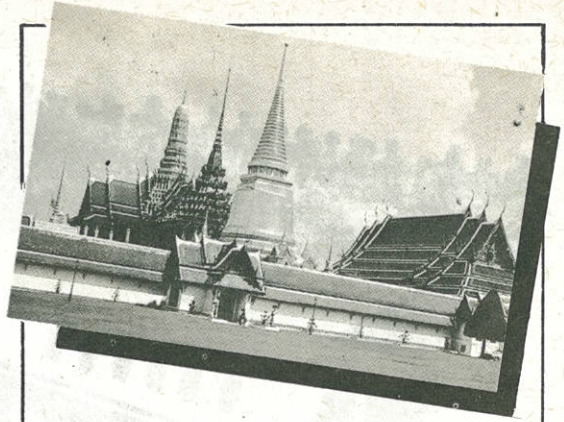
ในการเผชิญหน้าระหว่างกันและมีผลถึงเสรีภาพต่อมวลมนุษยชาติ (ถ้าจุดประสงค์นี้สามารถหยั่งได้) แต่เป็นการท่องเที่ยว!!

อดีตถึงปัจจุบัน

การท่องเที่ยวเพื่อแสวงหาความอภิรมณ์นั้นมีประวัติมาว่าจะเป็นเฉพาะบุคคลที่มีรายได้เหลือเก็บ กล่าวคือความต้องการในการบำบัดทุกข์ อาทิ อาหาร เสื้อผ้า และที่พักอาศัย ได้ถูกจัดเสียก่อน การท่องเที่ยวจึงจะกลายเป็นสิ่งให้เลือกซื้อหาได้ ในประเทศที่เจริญทางด้านวัตถุดิบ อย่างเช่นประเทศในกลุ่มยุโรป, กลุ่มทวีปอเมริกาตอนเหนือและบางประเทศในแถบแปซิฟิกนั้นการแสวงหาความสุขสำราญ (ในช่วงพักผ่อนจากการทำงานมาตลอด) โดยการท่องเที่ยวไปในที่ต่าง ๆ นั้นมิใช่เป็นเรื่องพิเศษหรือเรื่องสำคัญอีกต่อไป กลับเป็นเรื่องธรรมดาไปเสียอีก ในปัจจุบันนี้ถ้าสังเกตจากตัวเลขที่ประมวลไว้เป็นสถิติรวบยอด พบว่าในบรรดาประเทศในกลุ่มที่กำลังพัฒนาทั้งหลาย ประเทศในกลุ่มตะวันออกกลาง เอเชียตะวันออก ลาตินอเมริกา บางส่วนในทวีปแอฟริกา และทวีปส่วนอื่น ๆ นั้น.....การท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหย่อนอารมณ์นั้นเป็นตัวนำรายได้ที่รัฐบาลในประเทศเหล่านี้ไม่สามารถเพิกเฉยหรือมองข้ามได้เลย พุดก็พุดเกิดการท่องเที่ยวได้กลายเป็นสิ่งที่เราเรียกว่า "ปัทสสถานทางสังคมโลก" ไปเสียแล้ว โดยเฉพาะกลุ่มประชาโลกที่มีการศึกษา มีอัตราเงินเดือนสูง ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวเปรียบเสมือนองค์ประกอบในการดำรงชีวิต เป็นปัจจัยสำคัญยิ่งสำหรับ "คุณภาพชีวิต" ของมวลมนุษย

เบื้องหลังฉาก...แรงงูใจ

แรงงูใจมีต้นกำเนิดจากศาสตร์ที่เกี่ยวกับจิตวิทยา และสังคมสงเคราะห์ กระนั้นก็ดี การดำเนินงานการตลาดเกี่ยวกับการบริการและการบริหารถึงแหล่งเที่ยวนั้น จำเป็นต้องมีระดับของความเข้าใจระหว่างบริษัทนำเที่ยว คนกลางที่เกี่ยวข้องในธุรกิจต้องเข้าใจถึงสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับแรงงูใจที่ทำให้คนท่องเที่ยวต่างชาติ

ตัดสินใจเดินทาง กอปรกับลักษณะการใช้จ่ายระหว่างเดินทาง แต่ที่แปลกสักหน่อยก็คือแรงจูงใจที่สำคัญนั้น ไม่เกี่ยวข้องกับลักษณะการในรูปจุดหมายปลายทาง แต่เกี่ยวข้องและเน้นหนักไปในทางธุรกิจ การศึกษา สุขภาพ ศาสนา การเมือง และ จุดประสงค์ส่วนตัวเป็นเกณฑ์ หรือมีฉะนั้นก็เป็นเรื่องฉุกเฉินภายในครอบครัว ในกรณีการเดินทางเพื่อหาความสำราญนั้น แรงจูงใจหลักเป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลงด้านการดำรงชีวิตฐานะทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น อัตราเงินเดือนสูงขึ้น ข้อได้เปรียบจากอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ เหตุผลทางการเมือง รัฐบาล และท้ายสุดการเดินทางอันมี

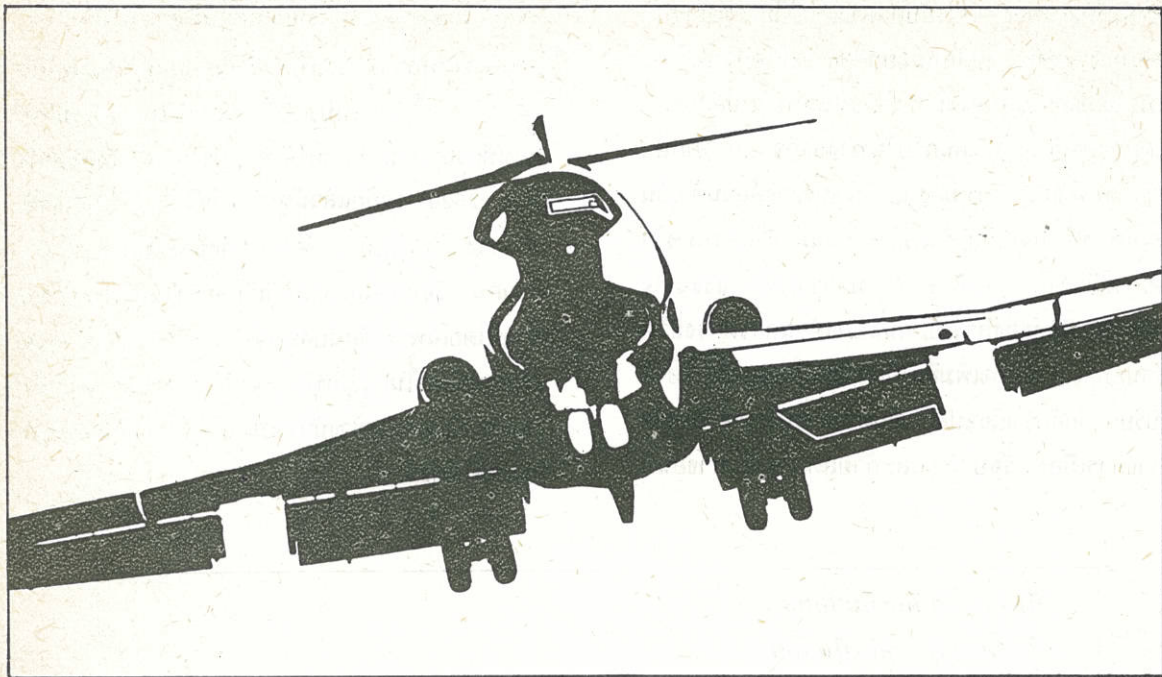
สาเหตุเนื่องจากการลดหย่อนด้านราคา ค่าเดินทาง การอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย...อยู่ตรงไหนเอ่ย?

เป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ที่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถทำรายได้ให้กับประเทศเป็นอันดับหนึ่ง (พ.ศ. 2526) เฉลี่ยแล้วนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ เดินทางเข้ามาในประเทศไทยมีถึงปีละไม่ต่ำกว่า 2.2 ล้านคน รัฐบาลและธุรกิจที่เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมด้านนี้โดยเฉพาะได้สนับสนุนจัดสร้างอาคารเพิ่มจำนวนโรงแรมที่พักในกรุงเทพมหานครอย่างรวดเร็วถึง 16,000 ห้องและในช่วงนั้นรายได้ที่ได้รับจากนักท่องเที่ยวสรุปผลได้ดังนี้-

ที่พักอาศัย คิดเป็นร้อยละ	24.6
ซื้อของต่าง ๆ คิดเป็นร้อยละ	37.4
เที่ยวกลางวัน/กลางคืน คิดเป็นร้อยละ	8.9
อาหารและเครื่องดื่ม คิดเป็นร้อยละ	17.3
เดินทาง/ขนส่ง คิดเป็นร้อยละ	8.5

ส่วนในปี พ.ศ. 2530 รายได้จากการท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น 6 ประเภทใหญ่ ๆ ด้วยกันคือ

โรงแรมและที่พักอาศัย คิดเป็นร้อยละ	26.81
อาหารและเครื่องดื่ม	18.02
เดินทาง/ขนส่งภายในประเทศ	13.36
ซื้อของต่าง ๆ	26.82
เที่ยวหาความสำราญ	12.12
เบ็ดเตล็ดอื่น ๆ	2.87

ระหว่างปี พ.ศ. 2525-2527 ปรากฏว่ารายรับและรายจ่ายของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยเริ่มแสดงยอดบวกให้ปรากฏหมายถึงอุตสาหกรรมด้านนี้กำลังเจริญเติบโต และในปี พ.ศ. 2528-2529 ปรากฏว่านักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศแะเยี่ยมประเทศไทย (โดยเชื้อชาติและพาหนะที่ใช้) คือในปีพ.ศ. 2528 มีจำนวนถึง 2,438,270 และในปีพ.ศ. 2529 มีจำนวนถึง 2,818,092 (+ 15.58%)

เพราะอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยเติบโตเร็วมาก รัฐบาลไทยและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องจึงจัดให้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย โดยให้ชื่อว่า “ปีท่องเที่ยวไทย 2530” เพื่อเป็นวโรกาสเฉลิมฉลองแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซึ่งมีพระชันษารอบ 60 ปีบริบูรณ์ โดยได้เริ่มการดำเนินการเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2529 วัตถุประสงค์หลักก็คือเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศอีกร้อยละ 13.2 หรือประมาณ 2.9 ล้านคน ซึ่งเมื่อผลลัพธ์สรุปมาให้เห็นในปลายปี 2530 นั้นปรากฏว่าจำนวนนักท่องเที่ยวมีถึง 3.48 ล้านคนเพิ่มจากปี 2529 ถึงร้อยละ 23.59

เมื่อเป็นตัวเลขที่ปรากฏชัดขึ้นแล้ว การวางแผนการส่งเสริมการตลาดในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในช่วงปี 2530/2531 และ ในปี 2532 นี้ จึงได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลโดยได้รับจัดสรรงบประมาณเกินกว่า 200 ล้านบาท การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเล็งเห็นแล้วว่าในปีนั้นนโยบายการตลาดควรจะเน้นหนักไปในการส่งเสริมการ “ซื้อ” โดยมีกลยุทธ์ในการเสนอขาย/สินค้า เฉพาะที่มี “คุณภาพ” เท่านั้น

การท่องเที่ยวไทยในสายตาชาวโลก

สมาคมพาต้า (PATA) ได้พยากรณ์ออกมาว่าการท่องเที่ยวบริเวณเขตเอเชีย-แปซิฟิกจะมีจำนวนนักท่องเที่ยวมากขึ้น คือในปี

2528	22.8 ล้านคน
2530	25.1 ล้านคน
2533	28.7 ล้านคน

นั้นก็หมายความว่าอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในทวีปยุโรปและแถบอเมริกาเหนือ นั้นจะถดถอยลง แต่จะไปเพิ่มอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสู่เอเชียตะวันออกเพิ่มขึ้นอีกถึงร้อยละ 7.2 ส่วน พื้นที่แถบแปซิฟิก-เอเชีย นั้นจะเพิ่มขึ้นเช่นกันเป็นร้อยละ 4.3 ซึ่งเป็นอัตราการเพิ่มเท่าตัวของการท่องเที่ยวในส่วนต่าง ๆ ของโลก

มร.ชอย (CHOY) ได้วิเคราะห์โดยการกระจายเปิดเผยว่าพื้นที่บริเวณเอเชียตะวันออก และพื้นที่บริเวณออสเตรเลีย-นิวซีแลนด์ นับว่าเป็นพื้นที่ที่มีนักท่องเที่ยวสนใจและแวะเยี่ยมมาก ที่สุดในอาณาบริเวณเอเชีย-แปซิฟิกทั้งหมด ถ้าจะเป็นที่ประเทศแล้ว ฮองกงและสิงคโปร์ ยังคงเป็นประเทศที่นักท่องเที่ยวแวะเยี่ยมมากที่สุด โดยมีนักท่องเที่ยวต่างประเทศมากถึงปีละกว่า 3 ล้านคน ส่วนประเทศไทยนั้นยังน้อยกว่า 3 ล้านคนต่อไป

การท่องเที่ยวไทยเป็นหนึ่งในไม่มีสอง

แม้ว่าประเทศไทยจะครองอันดับที่ 3 ตามยอดนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศแวะเข้าประเทศก็ตามซึ่งรองจากฮองกงและสิงคโปร์ แต่เมื่อพุดถึงจำนวนคืนที่พักอยู่ในประเทศ (จำนวนนักท่องเที่ยว ชาวต่างประเทศ คูณกับจำนวนคืนที่พัก) ปรากฏว่าประเทศไทยมาเป็นอันดับหนึ่ง (21,097,638 คืน)

นี่ก็เป็นหลักฐานปรากฏอย่างแจ่มแจ้งแล้วว่าการแข่งขันในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวระดับนานาชาติ นั้นสามารถเรียกได้ว่า “เอาเป็นเอาตาย” ก็ว่าได้ นี่จึงเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่ง ที่ทำให้การท่องเที่ยวไทยต้องจัดนโยบายด้านการตลาดประจำปีพ.ศ. 2532 โดยยึดถือนโยบายหลัก เพื่อเพิ่มอัตราการแลกเปลี่ยนเงินตรา ขยายรายได้จากส่วนอื่น ๆ ของการท่องเที่ยว และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทยในปี

สรุป

เกจิอาจารย์ระดับยอดท่านหนึ่งเป็นบุคคลที่ยอม

รับกันในแวดวงอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และโรงแรม แถมยังเขียนหนังสือมากมาย คือ ดร.โดแนล อี ลอนเบอร์ก ได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งถึงคำจำกัดความของการท่องเที่ยวที่ว่า “การท่องเที่ยวที่แสวงหาความสุขนั้น ต้องพร้อมด้วยความสะดวกสบาย ราคาไม่แพงเกินไป นัก สถานที่เที่ยวต้องเป็นที่ที่น่าสนใจมาก และท้ายสุดต้องปลอดภัย และการท่องเที่ยวระดับนานาชาติ นั้นเปรียบเสมือนยาเสพติดให้โทษดี ๆ นี่เอง มิได้ให้โทษแต่ให้คุณประโยชน์ คือ สุขภาพจิตดีขึ้น”

คุณภาพของชีวิตในศตวรรษนี้เห็นจะต้องเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มความสุขสดชื่นให้กับชีวิต นักทัศนศาสตร์ต่างชาติต่างภาษาเดินทางไปตามที่ต่าง ๆ ด้วยสาเหตุนานาประการ อาทิ เพื่อแวะเยี่ยมครอบครัว และเพื่อนสนิทในวาระที่สมหวังหรือผิดหวัง เพื่อดำเนินธุรกิจหรือเพื่อการศึกษา หรือมิฉะนั้นเพื่อการเรียนรู้ขนบธรรมเนียมประเพณีจากชาติอื่น ๆ เพื่อได้รับการบำบัดโรคหรือเพื่อพักผ่อนหรือเพื่อการทัศนจรไปในที่ต่าง ๆ ที่รอคอยมานาน ใช่แล้วมนุษย์เรากำลังอยู่ในช่วงมีเวลาว่างส่วนตัวมากขึ้นทุกที คราวนี้ประเทศไทยที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเองมากกว่าประเทศอื่น ๆ ย่อมมีจุดยืนที่ดีกว่าในเชิงการตลาด อุปมาเหมือนเช่น “น้ำขึ้นให้รีบตัก” ควรเก็บตุนไว้ให้มากที่สุดแถมต้องอนุรักษ์ธรรมชาติและพัฒนาการท่องเที่ยวและสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของประเทศอีกด้วย

ประเทศไทยควรที่จะอยู่ในกลุ่มนี้ด้วย ถ้าขึ้นชักช้า ยืดเยื้อก็คงจะแยเป็นแน่แท้ ทั้งรัฐบาลและเอกชนที่เกี่ยวข้องทั้งหลายพึงยึดความสามัคคี ไม่เอารัดเอาเปรียบ สร้างสายไมตรีให้แน่นถิด เพื่อประโยชน์สูงสุดของประเทศ คนไทยเราจะได้มีการกินดีอยู่ดี ลดความแตกต่างกลุ่มคนรวยและคนจน พึงให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่นักท่องเที่ยวจากประเทศไหน ๆ ก็ตามปรารถนาจะแวะเยี่ยมประเทศไทย เอกลักษณ์ของไทย และความเป็นคนไทยเถิด □

REFERENCES

- _____. (1986), **Annual Statistical Report on Tourism in Thailand**, Tourism Authority of Thailand, 10 - 11.
- Choy, Dexter J.L. (1988), *"Pacific Asia: The Mass Market in Travel,"* The Cornell H.R.A Quarterly, (February), 83 - 88.
- Cee, Chuck Y.; Choy, Dexter J.L.; and James C. Makens. (1984), *"The Travel Industry,"* The AVI Publishing Company, Inc, 38 - 51, 106 - 121.
- _____. (1970), IUOTO Economic Review of World Tourism, The review mentions Ceylon, India, Iran and Thailand, 44.
- _____. (1988), **Exotic Thailand**, The Tourism Authority of Thailand, No. 5/88.
- _____. (1986), International Tourists Arrivals to Thailand by Nationality and Mode of transport, Immigration Division, Police Department of Thailand.
- Lehmann, Armin D. (1984), *"Travel and Tourism: An Introduction to Travel Agency Operations,"* First Edition, Seventh Printing, The Bobbs-Merrill Company, Inc.
- Lundberg, Donald E. (1985), Introduction Travel and Tourism, John Wiley & Sons, Inc., 2.
- Meintosh, Robert W. (1972), Tourism, Principles, Practices, Philosophies, Crid, Inc., 7.
- _____. (1986), Special Report on Welcoming the Travellers: Thailand's hotel industry expands, **Business Review**, (December), 44, 48 - 50, 54.
- _____. (1984), **Thailand in the 80s**, the National Identity Office, Office of the Prime Minister, Kingdom of Thailand, 6 - 303.
- _____. (1987 - 1988), Tourist Arrivals and Accommodation, **International Marketing Data and Statistics**, 369.
- _____. (1982 - 1983), World Tourism Organization-Madrid, **World Travel and Tourism Statistics Yearbook**, (December), Volume 37, 81 - 82.